

ПАМ'ЯТНИК ОДНОНАСІННОМУ СОРТУ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ У КИЄВІ

ЯГОЛЬНИК О.О.-

провідний фахівець ІБКІЦБ НААН України

У березня 2008 року на Батиській горі, звідки відкриваються величні контури НСК «Олімпійський» і неповторні красоти багатьох інших куточків Києва, з'явився простий і, водночас, незвичайний витвір мистецтва – перший в Україні пам'ятник Цукровому Буряку.

Назву унікальної культурної рослини не випадково написано з великої літери.

Не випадково й те, що удостоєна вона такої честі – стояти саме на території головного корпусу Інституту (ІБКІЦБ НААН).

Ця високопродуктивна, надзвичайно чутлива до несприятливих природно-кліматичних факторів і найбільш трудомістка польова культура з прадавніх часів служить людині – як свідчать новітні писемні пам'ятки, буряки вирощували вже у ХІУ-ХІІ вв. до нової ери.

Але є в їхній історії дві особливі сторінки.

Перша – 1769 рік, коли Ахард з «нецивілізованих» форм диких кормових сілезьких буряків вивів буряки з підвищеним вмістом солоду, що в подальшому стали для царської Росії і приєднаної до неї України-Малоросії, як і для багатьох країн світу, основним джерелом промислового отримання цукру й інших цінних речовин, тим локомотивом, що реально дав поштовх розвитку не тільки сільського господарства та науки, а й економіки країни в цілому.

Друга – 1956-й рік, коли вперше у світі науковцями Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (колишній ВНІС) в Україні був створений однонасінний сорт цукрових буряків «Білоцерківський однонасінний», що розв'язує одразу декілька проблем: заощаджує значні матеріальні ресурси, істотно знижує трудомісткість промислового вирощування сировини, виключає необхідність застосування ручної праці під час формування густоти насадження в посівах, відкриває значні перспективи для повної механізації вирощування цієї культури. Тепер технологія вирощування буряків, у поєднанні з гербіцидами захисту посівів від бур'янів і використанням однонасінних сортів та гібридів, стала по-справжньому індустріальною й інтенсивною.

Принагідно зазначимо: над проблемами створення однонасінних форм гібридів цукрових буряків працювали в США ще на початку ХХ століття. І вчені Європи зробили чимало дослідів, аби створити на біологічній основі нові форми цукрових буряків з однонасінними плодами. Але їхні зусилля виявились безуспішними. Лише науковцям Всесоюзного науково-дослідного Інституту цукрових буряків (м. Київ), Білоцерківської дослідно-селекційної станції та Ялтушківського селекційного пункту вдалося розв'язати це надскладне завдання – створи-

ти сорти роздільноплідних цукрових буряків, здійснити справжній революційний прорив у технології буряківництва в нашій країні й світі. Це – світове досягнення.

Вагомий науково-практичний здобуток українських вчених-буряківників, що забезпечив значну позитивну роль в економіці багатьох країн, одразу був взятий на озброєння у всіх передових аграрних країнах, які використовують для посівів лише однонасінні форми гібридів цукрових буряків.

Освоєння у виробничих умовах перших однонасінних сортів цукрових буряків також здійснювалось українськими вченими – на підвідомчих Інституту дослідно-селекційних станціях. Внесок ІЦБ та наукових установ, що входять до його мережі, у загальносвітову скарбницю селекційних досягнень високо оцінила держава. За це видатне наукове відкриття, що має світове значення – створення перших виробничих однонасінних сортів цукрових буряків, весь авторський колектив (див. першу стор. обкладинки журналу) – завідувача відділом селекції цукрових буряків Білоцерківської ДСС Ольга Кирилівна Коломієць, тодішній директор інституту, академік ВАСГНІЛ Іван Феоктистович Бузанов, наукові працівники інституту Марія Григорівна Бордонос і Володимир Петрович Зосимович, завідуючий відділом селекції Ялтушківського селекційного пункту Олександр Васильович Попов та науковий працівник цього ж пункту Григорій Семенович Мокан були удостоєні Ленінської премії, а безпосередньо Інститут, за створення однонасінних сортів, розробку і впровадження у виробництво індустріальної технології був відзначений найвищою нагородою СРСР – орденом Леніна.

ІБКІЦБ, який за свою багаторічну історію неодноразово міняв назву в залежності від напрямку науково-дослідної роботи і відомчої підпорядкованості, – НІС (Науковий інститут селекції); УНІС (Український науково-дослідний інститут цукрової промисловості); ВНДІЦП (Всесоюзний науково-дослідний інститут цукрової промисловості); ВНІЦ (Всесоюзний науково-дослідний інститут цукрових буряків); ІЦБ (з 1992 року), і нині залишається провідним науково-дослідним центром українського й світового буряківництва, відіграє важливу роль у розвитку біоенергетичної й сільськогосподарської науки, створенні високопродуктивного насіння й розробці новітніх технологій, які забезпечують отримання посівного матеріалу за якісними показниками на рівні кращих світових зразків. Результати сортовипробування і виробничого дослідження підтверджують: сучасні вітчизняні гібриди Шевченківський, Різолт, Смарагд, Максим, Анічка, Етюд та інші за продуктивністю не поступаються гібридам зарубіжних селекційно-насінницьких компаній, а за стійкістю до хвороб мають навіть кращі показники.

Чільне місце в сучасній сільськогосподарській науці, у світовому бурякосіянні займає й блискуче наукове відкриття українських учених-першовідкривачів, які «розщенили» буряковий атом й вписали славетну сторінку в історію світової науки. Бо є відкриття, що не припадають пилком віків, і це відкриття – одне з них...

